

ORTADOğU GÜNDEMİ

6-12 Eylül 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletler İnsani İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı ve Acil Yardım Koordinatörü Martin Griffiths, üst düzey hükûmet yetkilileri ve insani yardım toplulukları ile gerçekleştirdiği görüşmelerde insani erişimi genişletme, sivilleri koruma ve Suriyelilerin kendileri için bir gelecek hayal etmeye yardımcı olmanın önemini vurguladı. Griffiths'in ziyareti, 2017'den bu yana Kuzeybatı Suriye'ye düzenlenen ilk insani çapraz hat operasyonuna denk geldi. Operasyon, kritik yardıma ihtiyaç duyan daha fazla kişiye ulaşmak için önemli bir adım olarak karşılandı.¹

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç yaptığı yazılı açıklamada, Dera'daki gelişmeleri endişeyle yakından takip ettiklerini söyledi. Bilgiç, 6 Eylül'de yürürlüğe giren ateşkes anlaşmasının bu kez kalıcı olmasını ve halka yapılan insanlık dışı muamelenin sona ermesini beklediğini sözlerine ekledi.²

Katar Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Suriye rejiminin Dera kentinin güney kesiminde düzenlediği acımasız saldırı kınandı. Saldırının düzinelerce ailenin yerinden edilmesine yol açtığı belirtilen açıklamada, uluslararası toplum sivillerin ve sivil altyapının korunmasını sağlamak için acilen harekete çağrıldı.³

Fransa'nın üst mahkemesi, insanlığa karşı suçlara ortaklığı nedeniyle Lafarge şirketine yöneltilen suçlamaları reddeden bir alt mahkemenin kararını bozdu. Lafarge, Suriye'deki savaşın ilk yıllarında ülkenin kuzeyindeki çimento fabrikasını işletmeye devam etmek için IŞİD grubu da dâhil olmak üzere çeşitli silahlı gruplara yaklaşık 15,3 milyon dolar ödemekle suçlanmakta.⁴

• Suriye Rejimi

Uluslararası Af Örgütü, Suriye'ye geri dönen mültecilerin Beşar Esad rejiminin güvenlik güçlerince işkence ve tecavüze maruz kaldığını ve zorla kaybedildiğini ortaya koydu. İngiltere merkezli örgüt yayımladığı "Eceline gidiyorsun" başlıklı yeni raporunda, Esad rejiminin güvenlik güçlerinin, güvenlik arayışıyla yurt dışına çıktıktan sonra ülkeye geri dönen Suriyelileri alıkoyduğunu, zorla kaybettiğini ve cinsel şiddet de dâhil işkence uyguladığını açıkladı.⁵

Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen, Anayasa Komitesi çalışmalarını kapsamında Rejimin Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad ile bir araya geldi. Pedersen ve be-

1 <https://news.un.org/en/story/2021/09/1099192>

2 <https://www.dailysabah.com/politics/turkey-concerned-over-assad-regime-attacks-on-syrias-daraa/news>

3 <https://syrianobserver.com/news/69446/qatar-condemns-syria-regime-attack-on-daraa.html>

4 <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/7/frances-lafarge-loses-ruling-in-syria-crimes-against-humanity>

5 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uluslararasi-af-orgutu-suriyeye-geri-donen-multeciler-rejim-guclerince-iskence-ve-tecavuze-maruz-kaliyor/2357926>

raberindeki heyet ile yaptığı görüşmede Mikdad, Suriye egemenliğine saygı duyulması ve iç işlerine dış müdahaleyi reddetme gereğini vurgulayarak, ABD ve Türkiye'nin bölgedeki varlığının son bulması gerektiğini iddia etti. Haseke'de yaşanan su sıkıntısı nedeni ile Türkiye'yi suçladı. Toplantının ardından kameraların karşısına geçen ikili görüşmelerin olumlu geçtiğini söyledi.⁶

Beşar Esad'ın amcası Rifat Esad hakkında Fransa'da açılan "yolsuzluk ve kara para aklama" davası sürecinde, temyiz mahkemesi 4 yıllık hapis cezasını onadı. Mahkeme, 1984'ten bu yana Fransa'da sürgünde yaşayan eski Suriye Devlet Başkanı Yardımcısı Rifat Esad'ı kara para aklama, Suriye kamu fonlarını zimmete geçirme ve ağırlaştırılmış vergi kaçaklığından suçlu buldu. İstinaf mahkemesi 4 yıllık hapis cezasının yanı sıra, hileli olarak elde edilen 90 milyon euro değerindeki tüm gayrimenkullere el konulmasına karar verdi. Eski Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'ın kardeşi kararı Yargıtaya taşıyacağını belirtti.⁷

Suriye rejimi Eğitim Bakanı Darim Tebaa, talep olması hâlinde Kürt öğrencilerin, haftada 2 saat Kürtçe dersi alabileceğini söyledi. Suriye'de yayın yapan "alwatan.sy" sitesine konuşan Tebaa, savaş ve pandemi nedeniyle yeni eğitim-öğretim yılında birtakım sorunlarla karşı karşıya olduklarını ancak buna rağmen 4 milyon öğrencinin ders başı yapabilmesi için hazırlık yaptıklarını ifade etti.⁸

Suriye, Lübnan'ın kendi topraklarından Mısır gazını ithal etme talebini olumlu karşıladı. ABD'nin de desteklediği plan, Mısır gazının ve Ürdün elektriğinin Suriye topraklarından Lübnan'a geçirilmesini hedeflemektedir.⁹

• Fırat'ın Doğusu

Kamışlı'da "Özgür İradeye Doğru" sloganı ile Xwebun (Şebun) adı altında yeni bir siyasi hareket kuruldu. Başkanlığını Abdulbaki Yusuf'un üstlendiği yeni örgüt ile ilgili yapılan açıklamalarda, Şebun'un siyasi bir partiye dönüşmeyeceği, Kürt siyasi güçler arasındaki siyasi anlaşmazlıkların çözülmesine yönelik çalışmalar yürütüleceği şeklindeki ifadeler yer aldı. Hareketin amacı PYD ve SKUK arasında bir süredir devam eden Kürt birliği diyaloglarında garantör olarak yer almak ve diyalogun ilerlemesini sağlamak olarak belirlendi.¹⁰

ABD Başkanı Joe Biden'ın Afganistan'dan çekilmesi sonrası PYD/YPG'nin siyasi kolu Suriye Demokratik Konseyinden (SDK) Fırat'ın doğusunda konuşlu ABD güçlerinin çekilmesi beklentisine dair yeni bir açıklama geldi. SDK'nın ABD Temsilciliği Direktörü Bassam Saker, ABD'nin Afganistan'dan sonra Suriye'den de çekilmesi hâlinde bunun, ani değil adım adım

6 <https://alwatan.sy/archives/272864>

7 <https://tr.euronews.com/2021/09/09/fransa-da-besar-esad-n-amcas-f-rat-a-verilen-4-y-ll-k-hapis-cezas-n-onand>

8 <https://www.basnews.com/tr/babat/710945>

9 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3170751/suriye-lubnanin-kendi-topraklarindan-misir-gazini-ithal-etme-talebini-olumlu>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1209202111>

olması ve kendilerinin önceden haberdar edilmesi gerektiğini ifadelerini kullandı. Saker, “ABD güçlerinin çekilmesinin Suriye’deki güvenlik durumunu etkileyeceğini ve bir boşluk yaratacağını” öne sürdü.¹¹

Millî Savunma Bakanlığı tarafından sosyal medyada yapılan bir açıklamada, “Suriye’nin kuzeyindeki Barış Pınarı bölgesine saldırı hazırlığında olduğu tespit edilen 4 PKK/YPG’li terörist etkisiz hâle getirildi” ifadesi yer aldı.¹²

• Güney Suriye

Suriye Ordusu birlikleri, Beşar Esad’ın yönetimine karşı ayaklanmanın doğduğu yer olan Dera el Beled’e, bölgenin on yıl önce kontrolünü kaybetmesinden bu yana ilk kez girdi. Ordu birlikleri varılan kapsamda şehir genelinde en az dokuz kontrol noktası kurdu.¹³

Rejim güçlerinin Ruslar ile Dera el Beled’in ileri gelenleri arasında varılan anlaşmanın ardından Kharab al-Shahm ve al-Rayy bölgesinin güneyindeki çevre bölgelerden çekilirken sivillere ait ev ve çiftliklerin içindekileri yağmaladığı bildirildi.¹⁴

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

11 Eylül 2021’de Millî Savunma Bakanlığından (MSB) yapılan açıklamada “İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi’nde arama tarama faaliyeti sonrası intikal hâlinde olan bir unsurumuza yapılan saldırı sonucunda iki kahraman silah arkadaşımız şehit olmuş, üç kahraman silah arkadaşımız ise yaralanmış ve derhâl hastaneye sevk edilmiştir” ifadeleri kullanıldı. MSB’nin açıklamasından bir gün sonra, yaralı olan askerlerden birinin daha şehit olduğu haberi kamuoyu ile paylaşıldı.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu (IBYSK) üyesi Imad Cemil Muhsin, gözlemci sayısının 500-600 arasında olacağını ön gördüklerini belirtmiştir. 51 misyonun gözlemci göndereceği belirtilirken gözlemcilerin yanında 25 uzman kuruluşun da seçimler için çalışacağını açıklamıştır.¹⁵ Dünyanın gözlerinin Irak seçimleri üzerinde olduğunu söyleyen Cumhurbaşkanı Berham Salih, seçimlerde katılım oranına atıfta bulunarak herkesin desteklediği aday sandıkta da desteklemesi çağrısında bulunmuştur.¹⁶

11 <https://sputniknews.com/20210910/us-should-warn-kurds-before-pulling-out-of-syria-sdc-representative-says-1088934095.html>

12 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/baris-pinari-bolgesinde-4-pkk-yagli-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2362557>

13 <https://www.thenationalnews.com/mena/syria/2021/09/09/syrian-regime-re-enters-deraa-to-end-fighting-after-russian-deal/>

14 <https://www.syriahr.com/en/222530/>

15 <https://ina.iq/eng/13972-unhcr-the-number-of-international-observers-has-reached-more-than-500.html>

16 <https://ina.iq/eng/13980-president-salih-we-are-able-to-succeed-in-organizing-elections.html>

Irak Dışişleri Bakanlığının üst düzey yetkililerinden oluşan ortak komite ile Körfez İşbirliği Konseyi, video iletişim teknolojisi aracılığıyla düzenledikleri toplantıda Irak-Körfez elektrik bağlantı projesini tartışmıştır.¹⁷

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi ve İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, Tahran'daki İran ve Irak heyeti arasındaki toplantıya başkanlık etmiştir.¹⁸ Görüşmenin başında Başbakan Kazimi, Reisi hükûmetine başarılar dilemiş ve ziyaretinin Bağdat'ın Tahran ile ikili ilişkilere verdiği önemi ve İran başkentiyle ekonomik ve ticari iş birliğini genişletme çabalarını gösterdiğini açıklamıştır. Diğer yandan Irak Su Kaynakları Bakanı Mehdi Raşid el-Hamdani, İran Enerji Bakan Yardımcısı Muhammed Taki Khamsi ile su dosyası ve kıtlık döneminde hasarın paylaşılması gereğini görüşmüştür.¹⁹

Irak Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonu Üyesi Amir el-Feyaz yaptığı açıklamada, Irak Başbakanı'nın İran'ın başkenti Tahran'a yaptığı ziyaretin, geçen ay sonlarında düzenlenen Bağdat Konferansı'nda İran ile kabul edilen anlaşmayı harekete geçirmeyi amaçladığını söylemiştir.²⁰ Amir Feyaz, başta su, enerji, ticaret, mübadele ve sınırlar olmak üzere çeşitli alanlarda birçok mutabakat zaptı ve anlaşmanın hayata geçirildiğini ifade etmiştir.

İran Ulusal Güvenlik Yüksek Konseyi Genel Sekreteri Ali Şemhani, Başbakan Kazimi'den Tahran'a karşı silahlı mücadele yürüten Kürt örgütlerinin IKBY'den "acilen" çıkarılmasını istemiştir.²¹ Resmî temaslarda bulunmak üzere Tahran'a giden Irak Başbakanı Mustafa Kazimi ile görüşen Şemhani, "terör örgütleri" olarak nitelendirdiği Kürt partilerin "silahsızlandırılması ve IKBY'den çıkarılması gerektiğini" belirtmiştir.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani, İngiltere'nin yeni Erbil Başkonsolosu David Hunt'ı makamına kabul ederek bölgesel meseleler ve barış da dâhil olmak üzere çeşitli konuları görüşmüştür.²²

ABD merkez komutanlığından General Kenneth McKenzie liderliğindeki üst düzey bir heyet, ABD'nin ülkedeki savaş misyonunu tamamlamasına birkaç ay kalmışken Irak'ın başkenti Bağdat'a gelmiştir.²³ ABD'nin Irak Büyükelçisi Matthew Tueller'in de katıldığı, ABD heyeti ile Başbakan Kazimi arasındaki görüşmede güvenlik konularının yanı sıra taraflar arasında daha yakın iş birliğinin de ele alındığı açıklanmıştır.

17 <https://ina.iq/eng/14018-a-meeting-of-senior-officials-of-foreign-affairs-ministry-to-discuss-the-iraqi-gulf-electrical-linking-project.html>

18 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Kadhimi-and-Raisi-agree-upon-a-method-to-address-financial-issues-between-Baghdad-and-Tehran>

19 <https://ina.iq/eng/14021-iraq-and-iran-stress-need-to-share-damage-time-of-water-scarcity.html>

20 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Kadhimi-s-visit-to-Tehran-sealed-agreements-signed-during-the-Baghdad-Summit-MP-says>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iran/120920211>

22 <https://www.basnews.com/en/babat/712069>

23 <https://www.basnews.com/en/babat/711749>

İKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Suudi Arabistan'ın Irak Büyükelçisi Abdulaziz bin Halid el-Şemhari ile bir araya gelmiştir.²⁴ Görüşmede Suudi Arabistan'ın Irak ve İKBY ile ilişkilerinin ilerletilmesi, Irak ve bölgedeki durum, IŞİD'e karşı mücadele konuları ele alındığı aktarılmıştır.

Irak Parlamentosu Başkanı Muhammed el-Halbusi, Mısır Temsilciler Meclisi Başkanı Hanefi el-Jebali'nin davetlisi olarak 14 Eylül Salı günü Mısır'a resmî bir ziyarette bulunacağını duyurmuştur.²⁵ Halbusi, iki ülke arasındaki ortak iş birliği çerçevesinde özellikle Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah el-Sisi'nin Irak'a yaptığı son iki ziyaretin ardından bir dizi Mısırlı yetkiliyle görüşeceğini bildirmiştir.

10 Ekim 2021 tarihinde yapılması planlanan Irak seçimlerinde yarışacak adaylarını tanıtan Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Irak'ta 11 kentte 51 adayla seçim yarışında yer alacağını duyurmuştur. KDP, adaylarının farklı bileşenleri kapsadığını iddia etmektedir.²⁶

• Güvenlik

Tartışmalı bölgelerdeki Arap aşiretlerinin resmî sözcüsü Muzahim el-Havit terör örgütü PKK'nın, Sincar'da kendi adaylarını desteklemek için yaklaşık iki bin kişiyi (özellikle Araplar) seçim kimliklerini teslim etmeye zorladığını iddia etmiştir. Bölge halkının baskıya maruz kaldığı ve hayatlarıyla seçim arasında tercih yapmaları konusunda tehdit edildikleri belirtilmektedir.²⁷

İran Devrim Muhafızlarına ait topçu birlikleri, savaş uçakları ve insansız hava araçlarını (İHA) kullanarak Türkiye, İran ve Irak sınırında yer alan İKBY kontrolündeki en az üç bölgeye operasyon düzenledi.²⁸ İran topçu birliklerinin Erbil'in Soran ilçesine bağlı Sidekan kasabası sınırını havadan ve karadan bombaladığı ifade edilirken İran KDP'si, İran'a ait bir silahlı insansız hava aracını (SİHA) etkisiz hâle getirdiklerini açıklamıştır.²⁹

Terör örgütü IŞİD'in Kerkük'te bir kontrol noktasına düzenlediği saldırı 12 Iraklı polis memurunun can kaybıyla sonuçlanmıştır.³⁰ Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Irak güvenlik güçlerinin IŞİD kalıntılarını temizleme kapasitesine sahip olduğunu belirtse de³¹ benzer zaman dilimlerinde farklı bölgelerde saldırılar gerçekleştiği görülmektedir. Ninova'nın başkenti Musul'un güneydoğusunda IŞİD'in düzenlediği saldırıda da dört kişi ölmüş, yedi kişi yaralanmıştır.³² Uzmanlar ancak ülkede istikrarın tesisi ve kontrolün kaybedilmesi hâlinde IŞİD'in korkulacak bir pozisyona erişebileceğini belirtmektedir.³³

24 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1209202112>

25 <https://www.egypttoday.com/Article/1/107754/Speaker-of-Iraqi-Parliament-visits-Egypt-on-Tuesday>

26 <https://www.basnews.com/tr/babat/711411>

27 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Sinjar-PKK-confiscates-voters-IDs>

28 <https://aawsat.com/home/article/3180811/ايران-تستهدف-معارضين-في-اقليم-كردستان>

29 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1009202114>

30 <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/5/isil-attack-kills-at-least-13-iraqi-police-security-medics>

31 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Our-security-forces-can-defeat-ISIS-remnants-Iraqi-President-says>

32 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Four-deaths-in-ISIS-attack-on-Makhmur-Nineveh>

33 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/09/10/isis-cannot-recover-in-iraq-unless-government-loses-stability-experts-say/>

Uluslararası Koalisyon Güçleri, IKBY Bölgesi Komutanı Tad Bouru IŞİD'e karşı Peşmerge'nin destekleneceğini yineleyerek Peşmerge'ye verilen yardımı devir teslim töreni ile teslim etmiştir. Törende 150 askerî aracın teslim edildiği açıklanmıştır.³⁴

Avrupa Birliği (AB) Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell yaptığı Erbil ziyareti sırasında görüştüğü IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ile ortak basın toplantısı düzenlemiştir. Borrell, Erbil'de askerî danışmanlar için ikinci bir NATO karargâhının açılmasının yanı sıra AB'ye ait askerî danışmanların IKBY'deki çalışmalarının devam edeceğini sözlerine eklemiştir.³⁵

• Ekonomi

Irak Planlama Bakanı Dara Reşid, IKBY'nin, Irak'ın 2021 genel bütçesindeki payının geç kaldığını belirterek, yakın zamanda 2021 ve 2022 bütçe projelerinin hazırlanmasını görüşmek için Bağdat'ı tekrar ziyaret edeceklerini dile getirmiştir. Bakan, Irak'ın 2021 yılı sonuna kadar her ay IKBY'ye 200 milyar dinar göndermeye devam edeceğini ifade etmiştir.³⁶

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani yaptığı açıklamada, ABD hükûmeti ile Dana Gaz şirketinin IKBY'deki Kor Mor gaz kuyusunu genişletme ve modernleştirme konusunda anlaşıklarını duyurmuştur. Yapılan anlaşmanın, kuyunun modernleştirilmesini ve genişletilmesini kapsadığı ve 250 milyon dolarlık bir değerinin olduğu belirtilmektedir.³⁷

Fransız Petrol Şirketi Total petrol ve gaz alanında Irak hükûmeti ile 27 milyar dolarlık bir anlaşma imzalandığını açıklamıştır. Anlaşma; günlük 85 bin varil petrol üretme kapasitesine sahip Artavi Petrol Yatağı'nın kapasitesinin geliştirilerek, günlük üretim 210 bin varile yükseltilmesini, bu sektörde çalışacak personelin eğitilmesini, 600 metrekare kapasiteli Artavi Gaz Sitesi inşa edilmesini ve yerel pazarlar için sıvı gazdan günlük 3 bin ton LPG üretimi yapılmasını kapsamaktadır. Bu kapsamda Total; Irak'ın güneyindeki petrol sahalarında bir gaz işleme merkezinin kurulması, Körfez deniz suyunun arıtılması ve petrol üretim seviyelerinin korunması için ihtiyaç duyulan bir projenin geliştirilmesi amacıyla Petrol Bakanlığı ve 1.000 megavatlık güneş enerjisi santrali kurmak için Elektrik Bakanlığı ile sözleşme imzalamıştır.³⁸

Duhok Sanayi ve Ticaret Odası ile Türkiye Sanayi ve İş İnsanları Derneği tarafından düzenlenen ticari foruma yaklaşık 40 firma katılmıştır.³⁹ Valilik Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı İyad Hasan, "Toplantı, Türkiye ile ticari bağları güçlendirmeyi, ticaret hareketinin önündeki

34 <https://www.basnews.com/tr/babat/711515>

35 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-yukse-temsilcisi-borrell-nato-erbilde-ikinci-bir-karargah-acmayi-planliyor/2358250>

36 <https://www.basnews.com/tr/babat/711676>

37 <https://www.basnews.com/tr/babat/711581>

38 <https://www.arabnews.com/node/1923911/world>

39 <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Duhok-hosts-a-commercial-Turkey-Kurdistan-meeting>

engelleri kaldırmayı ve her iki taraftan profesyoneller arasında ilişki ve ortaklıklar kurmayı amaçlıyor” ifadelerini kullanmıştır.

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterlik Ofisi, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in, Alman Savcı Christian Ritscher’i özel danışman ve Irak’ta IŞİD tarafından işlenen suçları soruşturan BM ekibinin başkanı olarak atadığını duyurmuştur. Söz konusu BM ekibi, 2021’in Mayıs ayında, IŞİD’in Yezidilere karşı soykırım yaptığına dair açık ve ikna edici kanıtlar topladığını beyan etmiştir.⁴⁰

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi 13. Kadına Yönelik Şiddet Konferansı’nda yaptığı konuşmada başta Adalet ve İçişleri Bakanlıkları olmak üzere tüm bakanlık ve kurumlara, kadın haklarını korumaya, kadınlara adil, güvenli bir yaşam sağlamak üzere çalışmaya ve kadınlara karşı saygı kültürünün ön plana çıkartılmasına yönelik çalışma çağrısında bulunmuştur.⁴¹

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

CHP Genel Başkan Yardımcısı Oğuz Kaan Salıcı, beraberindeki heyet ile Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan ile Kerkük’te bir araya geldi. Karşılıklı olarak Irak Türkmen Cephesi Başkan Yardımcıları Hişam Bayraktar, Heytem Haşim Muhtaroglu, Irak Türkmen Adalet Partisi Başkanı Sabah Hüseyin ve Türkmen Karar Partisi Başkanı Kerim Zeynel de katıldı.

Görüşme sonrası açıklamalarda bulunan ITC Başkanı Turan, Irak’ta barış içinde yaşamının ve tüm toplumsal kesimler arasında diyalogun tahkik edilmesinin ITC’nin önceliklerinden biri olduğunu belirterek, Cephe olarak Irak’ın toprak bütünlüğünü korumak ve Türkmen milletinin haklarını elde edilmesi için gayret gösterdiklerini vurguladı. Turan, kültürel ve ekonomik olarak zengin bir coğrafyaya sahip olduğu için Irak’taki Türkmen varlığının sürekli yok edilme tehditleri ile karşı karşıya olduğuna dikkat çekerek, ülkedeki müteakip tüm hükümetlerin bu varlığı yok etmeye yönelik sistemli bir hareket izlediğini, Türkmenlerin hâlen ekonomik, kültürel, güvenlik ve siyasi olarak göz ardı edilme politikasıyla karşı karşıya kaldıklarını dile getirdi.

Demokrasinin ana unsuru olan seçimlerde haklarını elde etmek için erken seçime Irak Türkmenleri Cephesi adı altında bir koalisyonla iştirak edeceklerini aktaran Turan, ülkenin çeşitli kentlerinde adayları olduğunu belirterek Türkmenlerin pek çok sorunla karşı karşıya olmalarına rağmen haklarını elde etmek için herkesin bu seçimlere katılmasının önemine vurgu yaptı.⁴²

40 <https://www.basnews.com/tr/babat/711436>

41 <https://ina.iq/eng/13981-al-kadhimi-directs-to-protect-women.html>

42 <https://www.facebook.com/1419723164933463/posts/2957866861119078/>

Irak Türkmenleri Cephesi Koalisyonu, 10 Ekim 2021'de yapılacak erken seçimler öncesi koalisyon olarak seçim programının açıklandığı bir etkinlik düzenledi. Koalisyon içerisinde yer alan Türkmen partilerin liderlerinin ve adayların katıldığı etkinlikte konuşan ITC Başkanı Hasan Turan, Irak'ın çeşitli kentlerindeki tüm Türkmen siyasi partilerin saflarını birleştirdiğini ve tek bir listeye seçime katıldıklarını, düzenlenecek seçimlerin Türkmenlerin Irak siyasetindeki ağırlığını da ortaya çıkaracağını ifade etti.

Etkinlikte konuşma yapan ITC Kerkük Milletvekili ve koalisyonun seçimlerdeki Kerkük milletvekili adayı Erşat Salihi, 2022 ve 2023 yıllarının bölge ve Irak için önemli olduğuna dikkati çekerek, bu nedenle Türkmenlerin yeni hükûmette mutlaka yer almaları gerektiğini vurguladı.

Etkinlikte konuşan diğer bir isim olan koalisyonun Kerkük milletvekili adayı Ammar Kahya ise 2003'ten bu yana Kerkük'te atanan valilerin Kürt ve Araplardan seçildiğini hatırlatarak seçimlerdeki başarıyla birlikte Kerkük Valisi'nin bu kez Türkmen bir isim olması gerektiğini vurguladı.⁴³

ITC Sözcüsü Muhammed Saman, medyaya yaptığı açıklamada Irak merkezî hükûmeti ile Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) Kerkük üzerinde pazarlıklar yaptığını dile getirdi. Bağdat yönetiminin 2022'de Kerkük'te bir nüfus sayımı gerçekleştirmek amacıyla olduğunu, bunun için de IKBY ile çalıştığını ifade eden Saman, söz konusu nüfus sayımına dair Kerkük'ün bileşenlerine yapılan açıklamada sayımın yalnızca teknik bazı kararlar amacıyla gerçekleştirileceği ve herhangi bir yükümlülüğü beraberinde getirmeyeceğinin ifade edildiğini bildirdi. Saman, yıllarca demografik yapısı ile oynanan Kerkük'te normalleştirilmeden yapılacak bir nüfus sayımının doğru olmayacağını, özellikle aceleyle atılacak böyle bir adımın IKBY tarafından istismar edileceğini ifade etti.⁴⁴

Irak Türkmenleri Cephesi Koalisyonunun Kerkük milletvekili adayı Sevsen Abdulvahid Cedu, Kerkük'e bağlı Türkalın köyüne bir ziyaret gerçekleştirdi. Köyün önde gelen isimleri ve gençlerle görüşen Cedu'ya ITC Kerkük İl Başkan Yardımcısı Kahtan Vendavi de eşlik etti. Yapılacak seçimlerin Türkmenler için son derece büyük bir fırsat olduğunu dile getiren Cedu, seçimlerin ardından Irak siyasetinde Türkmenlerin tüm haklarını sonuna kadar savunacaklarını belirtti. Türkmen gençlerine de seslenen Cedu, gençlerin Irak'ta haklarını elde edebilmek için mutlaka sandık başına gitmeleri gerektiğini vurguladı.⁴⁵

• Güvenlik

Kerkük'ün güneyindeki Dakuk ilçesi yakınlarında terör örgütü IŞİD, Irak federal polis gücüne ait bir kontrol noktasına silahlı saldırı düzenledi. Saldırıda 3 polisin hayatını kaybettiği

43 <https://twitter.com/hasanturank/status/1435280014589714438?s=20>

44 <https://afkarhura.com/?p=25451>

45 <https://www.facebook.com/Turkmenelitv1/videos/934904993730636/>

açıklandı. Kerkük Polis Müdürlüğünden yapılan yazılı açıklamaya göre, Kerkük'ün Dakuk ilçesi Şıbece Vadisi yakınlarında Irak federal polis gücüne ait bir kontrol noktasına silahlı saldırı düzenlendi. Açıklamada, IŞİD militanları tarafından düzenlenen saldırıda 3 polisin öldüğü belirtilirken, saldırıdan sonra teröristlerin kullandıkları araçlarla bölgeden uzaklaştıkları aktarıldı.⁴⁶

Irak Ulusal Güvenlik Servisi Başkanı Abdulgani Ezedi, bölgede artan terör örgütü IŞİD saldırılarının ardından Kerkük'e bir ziyaret düzenledi. Ezedi, Kerkük Valiliğini ziyaret ederek kentteki son güvenlik gelişmeleri hakkında bilgi alırken, ayrıca Kerkük'teki güvenlik birimleri ve yerel yönetimden yetkililer ile beraber seçim merkezlerinin güvenliğinin sağlanmasına yönelik planları da gözden geçirdi. Ziyaret esnasında açıklamalarda bulunan Ezedi, "Irak'ın güvenliğini tekrardan bozmasına izin vermeyeceğiz" ifadelerini kullandı. Ezedi ayrıca, 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan seçimlerin başarılı geçmesi ve olumlu sonuç elde edilmesi için gerekli tüm alanlarda destek sağlamaya hazır olduklarını söyledi.⁴⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Kerkük Valiliği ve ITC'nin önderliğinde Türkiye'de yaşanan orman yangınları ve sel felaketi için toplanan bağışlar, ITC Başkanı Hasan Turan tarafından Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney'e teslim edildi. Güney, Kerkük Valiliği ve Irak ITC önderliğinde Türkiye'de yaşanan orman yangınları ve sel felaketi için toplanan bağışlardan dolayı teşekkür etti. Güney, Twitter'dan ITC Başkanı Hasan Turan'ın paylaşımını cevaplayarak, "Gerçek dostlar kara günde belli olur. Teşekkürler ITC, teşekkürler Kerkük" notunu paylaştı.⁴⁸

Kerkük'teki Türkiye Maarif Vakfı Okulunun, 2021-2022 eğitim öğretim yılı için öğrenci kaydı almaya başladığı duyuruldu. Duyuruyu sosyal medya hesabından paylaşan Türkiye'nin eski Bağdat Büyükelçisi Fatih Yıldız, Türkiye Maarif Vakfı Okulunun açılışının Kerkük için güzel, FETÖ için kötü haber olduğunu belirtti.⁴⁹

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Ürdün Parlamentosu Başkanı Sultan Abdelmonem el-Odat ile birlikte 16 milletvekili 5 Eylül'de Erbil'e gelmiş, havalimanında IKBY Parlamentosu Başkanı Revas Fayak tarafından karşılanmıştır. Havalimanındaki tören sonrası IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Ürdün'den gelen heyeti kabul etmiştir. Görüşmede Erbil-Amman ilişkileri ele alınırken IKBY Parlamentosu Başkanı Revas Fayak, IKBY Başkan Yardımcıları Cafer Şeyh Mustafa ve Mustafa Seyid

46 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1109202112>

47 <https://www.facebook.com/tebajansi/videos/402369751300831/>

48 https://twitter.com/alirizaguney_tc/status/1436681052764971008?s=20

49 <https://twitter.com/tebajansi/status/1436736170659094534?s=20>

Kadir ile Parlamento Başkan Yardımcısı Hemin Havrami hazır bulunmuştur. Başbakanlık sitesinden yapılan açıklamada, “Ürdün heyeti, Kral Abdullah ve Ürdün Krallığı’nın IKBY’ye desteğini, IKBY’nin teröre karşı verdiği mücadele ile IŞİD’e yenme konusundaki rolünü saygıyla karşıladıklarını yineledi. Neçirvan Barzani ise Kral 2. Abdullah’ın ve Ürdün Krallığı’nın hem geçmişte hem de yakın zamanda IKBY ve Kürtlere verdiği desteğinden dolayı teşekkür etti” ifadeleri geçmiştir. Görüşmede, Irak ve IKBY’deki siyasi ve güvenlik meselelerinin yanı sıra önümüzdeki ay Irak’ta yapılacak olan seçimler ile bitlikte IŞİD ve terörler mücadele, Covid-19 salgınının yaratmış olduğu etkiler ve sonuçları, Erbil-Bağdat ilişkileri, yatırım ve ticari ilişkiler ele alınmıştır. Son olarak Ürdün Kralı 2. Abdullah, 23 Haziran günü Başkan Neçirvan Barzani ile Amman’da görüşmüştür.⁵⁰

Ulusal Konular Kürdistan Stratejik Araştırma Merkezi tarafından 4285 kişi katılımı ile yayımlanan anket sonucuna göre IKBY çapında KDP birinci ve Kürdistan Koalisyonu ikinci sırada yer almaktadır. Erbil, Süleymaniye, Duhok ve IKBY’nin dışında yer alan Kerkük vilayetinde yapılan ankette seçime katılacak olanların %23,64’ü KDP’ye, %15,22’yi Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Goran Hareketi tarafından kurulan Kürdistan İttifakı’na, %13,14’ü Yeni Nesil Hareketi’ne %3,04, Kürdistan İslami Birliğine (Yekgirtu) ve %2,9 Kürdistan Adalet Cemmatine (Komal) oy vereceği belirtildi. Ayrıca ankete katılanların %17,94’ünün boş oy atacağı ve %18,44’ünün seçime katılmayacağı belirtilmiştir.⁵¹

IKBY’deki siyasi partiler seçim kampanyalarını başlatmıştır. Hem basında hem de meydanda partiler tarafından seçim kampanyası coşku ile başlatılıp adaylar seçmene tanıtılmaktadır. Halkın seçim kampanyalarına yeterli ilgiyi göstermediği tartışılmaktadır. KDP, 10 Ekim 2021 tarihinde Irak erken parlamento seçimleri için kampanyasına Erbil’de düzenlediği toplantı ile başlamıştır. Toplantıya KDP Başkanı Mesud Barzani, IKBY Başkanı ve KDP Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani, Başbakan Mesrur Barzani, KDP Politbüro üyeleri ve parti yöneticileri katılmıştır. KDP, 10 Ekim’de gerçekleştirilecek olan parlamento seçimlerine Kerkük dâhil olmak üzere Irak ve IKBY’de 10 il ve 29 seçim bölgesinde 51 adayla katılacağını duyurmuştur. KDP ayrıca Vasit vilayetinde bağımsız Feyli adayı destekleyeceğini açıklamıştır.⁵²

IKBY Başbakan Yardımcısı ve KYB MKYK üyesi Kubad Talabani başkanlığında “Kürdistan İttifakı” seçim kampanyasına başlamıştır. Talabani hem medyada hem de sahada “Kürdistan İttifakı” adaylarını halka tanıtmaktadır.⁵³ Mevcut durumda IKBY siyasi partileri dışında bağımsız adaylar bulunmaktadır. Özellikle Goran Hareketi ve Yeni Nesil Hareketi’nden ayrılan milletvekilleri bağımsız aday olarak siyasi partilerin adayları ile seçimlere adaylıklarını koymuştur.⁵⁴

50 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0509202118>

51 [sharpress.net](https://www.sharpress.net) (sharpress.net) دەرئەنجامی راپرسییەك، پارتی یەكەم و یەكێتی و گۆران دووهم و نەوهی نوێ سنییممی هەلبژاردنەكان دەین

52 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/110920218>

53 <https://esta.krd/91410/>

54 <https://www.facebook.com/MPGhalibMohamadAli>

Resmî Twitter hesabından açıklama yapan Marotto, saldırıda herhangi bir yaralanma veya maddi hasarın olmadığını aktararak saldırıların insansız hava araçlarıyla gerçekleştirildiğine dikkat çekmiştir. Saldırıda kullanılan insansız hava araçlarından birinin Uluslararası Koalisyon Güçlerinin üssüne diğerinin ise üs bölgesi dışında bir konuma düştüğünü belirten Marotto, “Bu saldırılar sivillerin, ortak Peşmerge güçleri ile Irak Ordusu ve koalisyon ortak güçlerinin hayatlarını tehlikeye atıyor” şeklinde konuşmuştur.⁶⁰ Öte yandan, Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı üyesi General Abdulhalik Talat, yaptığı açıklamada bomba yüklü iki İHA'nın havalimanına ulaşmadan ABD kuvvetlerince düşürüldüğünü ifade etmiştir.⁶¹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY’de tespit edilen toplam Covid-19 vaka sayısı 308 bin 730’a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 5 bin 560 olarak kaydedilmiştir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 271 bin 963’e ulaşmıştır.⁶²

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman ve Abu Dabi Veliht Prensi Muhammed bin Zayid arasında bir telefon görüşmesi gerçekleşti. Görüşmede ikili ilişkilerin yanı sıra son dönemdeki bölgesel ve uluslararası gelişmelerin ele alındığı belirtildi. Görüşme sonrası yapılan açıklamada ortak çıkarlar doğrultusunda ikili ilişkilerin geliştirilmesi üzerine görüş alışverişinde bulunulduğu ifade edilirken, daha fazla detay paylaşılmadı.⁶³

Geçen hafta ABD Başkanı Joe Biden’ın 11 Eylül Saldırıları ile ilgili belgelerin erişim gizliliğinin kaldırılması için başkanlık kararnamesi imzalamasının ardından, Suudi Arabistan’dan konuya ilişkin açıklama yapıldı. Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan ülkesinin söz konusu belgelerin açıklanmasından yana olduğunu, bu belgelerin iddia edildiği gibi Suudi Arabistan’ın saldırılara destek verdiğine dair bir kanıt içermediğini belirtti. Faysal bin Farhan’ın açıklamaları Avusturyalı mevkidaşı Alexander Schallenberg’in Suudi Arabistan’ı ziyareti esnasında düzenledikleri ortak basın toplantısında geldi.⁶⁴

Suudi Dışişleri Bakanı aynı toplantıda İran ile ilgili yorumlarda da bulundu. Uluslararası toplum tarafından İran’ın nükleer silah edinmesini engellemeye yönelik atılan adımları desteklediklerinin altını çizen Bakan İran destekli Husi grubun Yemen halkını “rehin” olarak kullandıklarını ifade etti.⁶⁵

60 <http://speda.net/index.php/ku/news/kurdistan/69698>

61 <https://www.peyam.net/Details/24892>

62 <https://www.rudaw.net/sorani/health/10092021>

63 <https://www.arabnews.com/node/1924011/saudi-arabia>

64 <https://saudigazette.com.sa/article/610832/SAUDI-ARABIA/9-11-classified-documents-show-no-involvement-of-Saudi-Arabia-FM>

65 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suudi-arabistan-iranin-nukleer-silah-edinmesini-onlemeye-yonelik-uluslararasi-cabalari-destekliyoruz/2362732>

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Berekete Nükleer Santrali'nin ikinci reaktörünün faaliyete geçtiği belirtildi. Açıklama Emirates Nuclear Energy Corporation ve bağlı kuruluşu Nawah Energy Company tarafından yapıldı. İkinci reaktör ilk reaktörün ticari faaliyetlerde kullanılmak üzere operasyona başlamasından dört ay sonra faaliyete geçti. Bölgede ilk olma özelliği taşıyan reaktör, emirliklerin enerjide karbon kaynaklarına bağımlılığını azaltma çabaları çerçevesinde inşa edilmektedir.⁶⁶

Ülkede özel sektörde faaliyet gösteren şirketlerin de emirlik vatandaşları için kota uygulamasına başlatıldığını duyurdu. Buna göre söz konusu şirketlerin önümüzdeki beş yıl içerisinde mevcut pozisyonlarının en az %10'u kadar BAE vatandaşını istihdam etmeleri gerekecek. İlk yıl için bu kotanın %2 olacağı da duyuruldu. Bunun için devletin de özel sektöre yaklaşık 6,5 milyar dolar tutarında destek vereceği belirtildi.⁶⁷

Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü (Euro-Mediterranean Human Rights Monitor) yaptığı açıklamada Suriyeli bir aktivistin BAE'de 10 yıl hapis cezasına çarptırıldığını duyurdu. Söz konusu cezanın adil olmayan bir yargılanma süreci neticesinde verildiğini belirtti. Aynı zamanda İnsan Hakları İzleme Örgütü adlı bir sivil toplum kuruluşunun da kurucusu olan Abdulrahman Al-Nahas Abu Dabi'deki Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yürütülen davada terör örgütüne üye olma ve devletin itibarını zedeleme suçlarından suçlu bulundu.⁶⁸

• Katar

Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman Al Sani Afganistan'ın başkenti Kabil'e kısa bir seyahat gerçekleştirdi. Katarlı Bakan bu ziyaretinde yeni kurulan Taliban geçici hükümeti Başbakanı Mullah Hassan Akhund ile Başkanlık Sarayı'nda bir görüşme gerçekleştirdi. Şeyh Muhammed aynı zamanda eski Cumhurbaşkanı Hamid Karzai ve Abdullah Abdullah ile de toplantı yaptı. Söz konusu ziyaret Taliban'ın 15 Ağustos'ta Kabil'i ele geçirmesi sonrasında ülkeye yapılan ilk en üst düzey ziyaret oldu.⁶⁹

Dışişleri Bakanı geçen hafta İran'a da bir ziyaret gerçekleştirerek burada İran'ın yeni Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ile bir araya geldi. Görüşme ile ilgili basına yansıyan bilgilere göre İranlı Bakan, Katarlı mevkidaşına iki ülke arasındaki ticari ilişkileri güçlendirme çağrısında bulundu. Bakan Hüseyin Emir aynı zamanda Afganistan'da tüm kesimleri kapsayacak bir hükümete ülkesinin verdiği desteğin altını çizdi. Katarlı Bakan'ın İran ziyaretinin ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in Katar gezisinden birkaç gün sonra gerçekleşmesi

66 <https://www.thenationalnews.com/uae/environment/2021/08/27/uae-starts-up-second-reactor-at-barakah-nuclear-plant/>

67 <https://www.reuters.com/world/middle-east/uae-allocate-65-bln-create-75000-private-sector-jobs-citizens-twitter-2021-09-12/>

68 <https://euromedmonitor.org/en/article/4618/UAE:-10-year-imprisonment-of-Syrian-activist-speaks-of-extreme-level-of-unfairness>

69 <https://www.middleeasteye.net/news/Afghanistan-Qatar-foreign-minister-becomes-most-senior-diplomat-visit- kabul-taliban-takeover>

dikkat çekmektedir. ABD ile İran arasındaki ilişkiler bir süredir nükleer görüşmeler sebebiyle gergin seyretmektedir.⁷⁰

Geçen haftaki diplomatik temaslar kapsamında Katar Dışişleri Bakanı bir diğer yurt dışı gezisini Rusya'ya düzenledi. Burada Rus mevkidaşı Sergey Lavrov ile bir araya gelen Şeyh Muhammed görüşme sonrası düzenledikleri ortak basın toplantısında Afganistan'a gönderilecek insani yardımlar için bir hava koridoru açılması gerekliliğinin altını çizdi. İki bakanın görüşmesi sonrası Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada Afganistan'da istikrar ve güvenliğin sağlanması, Afganistan'a komşu ülkelerin endişelerinin göz önünde bulundurulması gerekliliği vurgulanırken Taliban'ın taahhütlerinin yerine getirmesinin umulduğu ifade edildi.⁷¹

• Yemen

Geçen hafta BM'nin Yemen Özel Temsilcisi olarak göreve başlayan Hans Grundberg, BM Güvenlik Konseyi toplantısında bir konuşma yaptı. Yaptığı konuşmada Yemen'de hızlı çözümün mümkün olmayacağını ve barışçıl bir çözüme ulaşmaya çok uzak olduklarını ifade etti. Ülkede çatışan tarafların 2016'dan bu yana kapsamlı bir çözüm için görüşmediklerini hatırlatan Grundberg bunun ancak Yemenlilerin önceliklerini, görüşlerini dikkate alan yeni bir yaklaşımla mümkün olabileceğini belirtti. Yemen'in belirsiz bir savaş durumunda sıkışık kaldığını ifade eden Grundberg, bu aşamada müzakere masasının yeniden tesis etmenin kolay bir görev olmayacağını dile getirdi.⁷² BM Elçisi Grundberg, Suudi Arabistan'ın BM Daimî Temsilcisi Abdallah Al-Muallimi ile de bir görüşme gerçekleştirdi. Yemen'deki son gelişmeler ve uluslararası çabalar üzerinde görüş alışverişinde bulunuldu.⁷³

Yemen'in BM temsilcisi Büyükelçi Abdullah Al-Saadi BM Yemen temsilcisi Grundberg ile görüştü. Görüşme sonrası Yemen resmî haber ajansı tarafından yapılan açıklamada, Yemenli Büyükelçi'nin BM'ye Husilere karşı daha sert bir yaklaşım benimsemesi, Husilerin askerî gerginliği tırmandırıcı faaliyetlerini kınaması ve hem grup hem de destekçisi olarak gördükleri İran rejimine Yemen'i istikrarsızlaştırıcı faaliyetlerine son vermesi için baskı uygulaması yönünde çağrıda bulunduğu belirtildi.⁷⁴

Yemen Meşru Hükûmeti yaptığı bir açıklamada Husilerin ülkenin güneybatı kesiminde bulunan al-Mokha Limanı'nı balistik füze ve patlayıcı yüklü insansız hava araçlarıyla vurduğunu duyurdu. Yapılan açıklamada herhangi bir can kaybı olmadığını belirtilirken limanın alt yapısında büyük yıkıma neden olduğu ve bazı yardım kuruluşlarının depolarında saldırı kaynaklı yangın çıktığı ifade edildi. Husilerden ise konuya dair herhangi bir açıklama gelmedi.⁷⁵

70 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iranian-qatari-ministers-meet-amid-iran-us-tensions-2021-09-09/>

71 <https://www.dohaneews.co/qatar-russia-call-for-detaching-afghanistan-humanitarian-aid-from-politics/>

72 <https://www.middleeasteye.net/news/yemen-un-envoy-warns-indefinite-war-peace-long-way-off>

73 <https://saudigazette.com.sa/article/610750/SAUDI-ARABIA/Al-Mouallimi-discusses-Yemen-developments-with-new-UN-envoy>

74 <https://www.sabanew.net/story/en/78939>

75 <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/11/yemeni-officials-say-houthis-hit-a-red-sea-port-housing-aid>

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yapılan açıklamada ağustos ayında 2769 Yemenlinin Suudi Arabistan'ın kısıtlamaları, iş sözleşmelerinin feshedilmesi gibi çeşitli nedenlerle Yemen'e döndüğünü duyurdu. Raporda ayrıca yılın ilk 8 ayında Yemen'e dönenlerin sayısının yaklaşık 6 bin olduğu ifade edildi.⁷⁶

• Kuveyt

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Arap Birliği toplantısında Kuveyt'in Arap Birliğinin prensiplerine dayanan Arap iş birliğine desteğini ifade etti. Her zaman uluslararası hukuka uygun olarak Filistin davasını destekleyeceklerini yineleyen Şeyh Dr. Ahmed Nasır, İsrail'in Filistinlilere yaptıkları sebebiyle Arap dünyası tarafından sorumlu tutulduğunu ve uluslararası toplumun İsrail'e karşılık vermesi gerektiğini belirtti. Yemen krizi için ise Suudi Arabistan'ın barış girişimlerine desteklerini belirtti.⁷⁷

Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Savunma Bakanı Şeyh Hamad Cabir Al-Ali Al-Sabah, Türk mevkidaşı Hulusi Akar'dan Türkiye'ye davet edildiğine dair mektup aldı. Türkiye'nin Kuveyt Büyükelçisi Ayşe Koytak tarafından iletilen davete Şeyh Hamad Cabir, minnettarlığını belirterek iki ülke arasındaki derin bağlara değindi.⁷⁸

• Umman

Umman-Mısır Ortak İş Konseyi, Kahire'de bir araya geldi. İki ülke arasındaki direkt ulaşım ve ticaret hacminin artmasının önemine değinildi. İki ülke için de olası ortak yatırımlar hakkında görüşüldü ve Mısır'da kurulabilecek ortak bir yatırım şirketi üzerine görüş alışverişinde bulunuldu.⁷⁹

Umman Müftüsü Şeyh Ahmed bin Hamad Al-Khalili, yüksek güvenliğini İsrail Gilboa Hapishanesi'nden kaçan altı Filistinli için duyduğu sevinçli dile getiren bir mesaj paylaştı. Söz konusu olayın baskı gören Filistinli mahkûmlar için ne kadar güzel bir kader olduğunu ifade etti.⁸⁰

• Bahreyn

Arap dünyasında toplu dijital dönüşümü teşvik etmek için Bahreyn'de yeni bir bölgesel veri merkezi kurulacağı açıklandı. Kurulacak merkezin amacı gelişen yerel ekonomilere yardımcı olmak şeklinde ifade edildi. Net bir meblağ verilmezken merkezin milyonlarca dolara mal olacağı belirtildi. Söz konusu girişim Arap Birliği bünyesinde gerçekleştirilecek olup ana merkezi Bahreyn'de olacak ve Arap Birliğinin tüm üye ülkelerine hizmet verecek.⁸¹

76 <https://yeniyeemen.net/tr/p-214521>

77 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2996767&Language=en>

78 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2996454&Language=en>

79 <https://timesofoman.com/article/106501-oman-egypt-business-council-reviews-possibility-of-establishing-joint-ventures>

80 <https://www.middleeastmonitor.com/20210908-oman-mufti-hails-escape-of-palestinian-prisoners-from-israel-prison/>

81 <https://www.arabnews.com/node/1925061/business-economy>

İsrail ile normalleşme kapsamında daha önce duyurusu yapılan Bahreyn-Tel Aviv direkt ticari uçuşların 30 Eylül'den itibaren haftada iki sefer olacak şekilde başlayacağı duyuruldu. Duyuru Bahreyn'in ulusal havayolu şirketi Gulf Air'in İcra Kurulu Başkan Vekili Walled Al-Alawi tarafından yapıldı.⁸²

Bahreyn Haklar ve Demokrasi Enstitüsü (Bahrain Institute for Rights and Democracy) Müdürü Sayed Ahmed Al-Wadaei Bahreyn hükûmetinin BM İşkenceyle İlgili Özel Raportörü'nün Manama'yı ziyaret talebine yanıt vermediğini ifade etti. BM'nin talebi ilk olarak Ocak 2021'de iletildiğini ve o dönemden bu yana tekrarladığını fakat hükûmetin bu talebi görmezden geldiğini belirtti.⁸³

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Mısır

Türkiye ve Mısır arasında ikinci istikşafi görüşmeler gerçekleşti. Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan ortak açıklamada, "Türkiye-Mısır İstişarelerinin ikinci turu Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Sedat Önal ve Mısır Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Hamdi Sanad Loza başkanlığındaki heyetler arasında 7-8 Eylül 2021 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmiştir. Görüşmelerde, ikili konuların yanı sıra Libya, Suriye, Irak, Filistin ve Doğu Akdeniz'deki gelişmeler dâhil bazı bölgesel konular da ele alınmıştır. Taraflar, ele alınan konularda ilerleme sağlanmasına ve ilişkilerin normalleştirilmesini teminen ilave adımlar atılmasına ilişkin arzularını teyit etmiş, istişarelerin sürdürülmesinde mutabık kalmışlardır" ifadelerini kullanmıştır. Öte yandan Bloomberg'e mülakat veren Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri, Türkiye ile ilişkileri geliştirmek konusunda istekli olduklarını fakat bunun için daha fazla çalışılması gerektiğini belirtmiştir. Şükri, Mısır'ın önemli meselelerin çözümünden tatmin olduğunda daha ileriki gelişmeler için kapının açık olacağını da dile getirmiştir.

Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri, Burundi Dışişleri Bakanı Albert Shinjiro ile ortak bir basın toplantısı gerçekleştirmiştir. Toplantıda konuşan Shinjiro, suyun Mısırlılar için ölüm kalım meselesi olduğunu Rönesans Barajı meselesinin diyalog yolu ile çözülmesi ve bağlayıcı anlaşmalara ulaşılması gerektiğini ifade etmiştir.

• Libya

Birleşmiş Milletler (BM) Libya Destek Misyonu (UNSMIL), Libya'da yedi yıl ve daha uzun süredir tutuklu bulunan Sadi Kaddafi (48), Muammer Kaddafi'nin Özel Kalem Müdürü Ahmed Ramazan ve eski rejime bağlı 6 kişinin tahliyesine ilişkin yazılı bir açıklama yayımladı. Sadi Kaddafi'nin saliverilmesinin, "hakkında 2019'da mahkeme tarafından beraat kararı verilm-

82 <https://www.bna.bh/en/GulfAirLaunchesDirectFlightstoTelAvivonSeptember30.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDUJiFgSFP7eTzPZ%2fEmXLwdA%3d>

83 <http://bahrainmirror.com/en/news/60205.html>

esi nedeniyle yasalara uygun bir karar” olduğu belirtilen açıklamada, tahliyelere ilişkin şu ifadelere yer verildi: “Bu tahliyeler, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygı yolunda önemli bir adımı ve hak temelli bir ulusal uzlaşma sürecine katkıda bulunabilecek ve ulusal birliği daha da güçlendirebilecek olumlu bir gelişmeyi temsil ediyor.”

Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el-Menfi, ülkede kapsamlı ulusal uzlaşma projesinin başladığını resmen duyurdu. Başkanlık Konseyinin sosyal paylaşım sitesinden yapılan yazılı açıklamaya göre Menfi, çeşitli davalarda tutuklu bulunan ve haklarında yargı kararı verilen tutukluların serbest bırakılmasına istinaden, bugün varılan uzlaşmanın sağlanması için gösterilen tüm çabaları takdirle karşıladığını belirterek Libya halkını kutladı. Menfi, “geçmişin acı sayfalarını kapamak, anlaşmazlıkları aşmak, bölünmeyi kötü görmek ve akan kanı durdurmak için Libya halkının hakiki ve ciddi bir arzusu olmasaydı, bu kararlar alınmazdı” ifadelerini kullanmıştır. Geçmişini bir tarafa bırakmak ve anlaşmazlıkları aşmak şeklinde herkeste var olan hakiki arzuya şekillenen ulusal uzlaşmanın ilk adımlarının atılmaya başlamasından dolayı Libyalıları tebrik eden Menfi, insanlara vatan etrafında toplanma ve hukuk devleti kurma çağrısı yapmıştır. Açıklamada, uzlaşma projesinin ayrıntıları, aşamaları ve uygulama mekanizmasına ilişkin daha fazla bilgi verilmemiştir.⁸⁴

Türkiye Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Libya Yüksek Devlet Konseyi Başkanı Halid El-Meşri ile bir araya geldi. Bakanlığın Twitter hesabından yapılan açıklamaya göre Bakan Akar, Ankara’ya ziyaret gerçekleştiren El-Meşri ile görüşmesinde Türkiye’nin “Libya Libyalıdır” anlayışıyla kardeş Libya halkına olan desteğinin devam edeceğini vurgulamıştır.⁸⁵

• Tunus

Tunus resmî televizyonu, Cumhurbaşkanı Said’in başkentin merkezindeki Habib Burgiba Caddesi’nde gezerken yaptığı açıklamalara yer verdi. Said açıklamalarında, “2014 Anayasası ve icraatlarına saygı duyuyorum. Gösterilmek istenilenin aksine halka karşı darbe yapmaksızın halkın taleplerine cevap verecek düzenlenmeler yapılabilir” ifadelerini kullanmıştır. Said, “bu düzenleme, halkın egemenliğini koruyarak haklarını kullanmasını, iradesini ifade etmesini ve özgür bir vatandaşın onurlu bir şekilde yaşamasını sağlamak için gerçekleştirilebilir” ifadelerini kullanmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri merkezli “Sky News Arabia” televizyonuna açıklamalarda bulunan Tunus Cumhurbaşkanı Danışmanı Velid el-Huccam, 2014’te kurulan siyasi sistemin artık sürdürülebilir olmadığını ifade etmiş, ülkede başkanlık sistemine geçilmesi yönünde hazırlık yapıldığını paylaşmıştır. Huccam, 2011 yılında Tunus’un Arap Baharı sürecinde halk ayaklanmasıyla devrilen eski Cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali dönemini hatırlatarak “Sistem tek adam rejimi değil, başkanlık sistemi olacak. Tunus’un sıkıntısı neydi, tek adam rejimiydi” ifadelerini kullanmıştır.⁸⁶

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-baskanlik-konseyi-baskani-el-menfi-ulkede-ulusal-uzlasi-projesinin-basladigini-ilan-etti/2357426>

85 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/milli-savunma-bakani-akar-libya-yukse- devlet-konseyi-baskani-el-mesri-ile-gorustu/2360665>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-anayasada-degisiklik-yapilabilecegini-acikladi/2362702>

Öte yandan yeni hükûmetin en yakın zamanda açıklanacağını belirten Said, “hükûmet üyeleri hakkında şaibe olmayan kişilerden seçmek için gayret ediyorum. Bugün de hükûmet üyelerinin seçimiyle ilgili bir toplantı yaptık. Bu emaneti taşıyabilecek kişileri aramayı sürdürüleceğiz” ifadelerini kullanmıştır. Said, “ne kaosa çağırıyoruz ne de Tunus halkının kanının dökülmesini istiyoruz. Birileri meşruiyet dairesinden çıkmaktan bahsediyor ancak kanun ne demek bilmiyorlar. Darbeden ve anayasaya aykırı davranmaktan bahsediyorlar. Bilakis biz anayasaya ve tüm değerlere saygı duyduk” demiştir.⁸⁷

Tunus ile Libya, iki ülke arasındaki kara ve hava sınırlarının gelecek hafta açılması ve uçuşların yeniden başlaması konusunda anlaşmaya vardı. Libya'nın Tunus Büyükelçiliğinin Facebook sayfasında yer alan açıklamaya göre, Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe, resmî temaslarda bulunmak üzere geldiği Tunus'ta Cumhurbaşkanı Kays Said ile bir araya gelmiştir. Cumhurbaşkanı Said ve Başbakan Dibeybe görüşmede, iki ülke arasındaki sınırların açılması ve iş birliğinin geliştirilmesi konularını ele almıştır. Görüşmede Libya tarafından Dibeybe'nin yanı sıra Sağlık, İçişleri ve Kabine İşlerinden Sorumlu devlet bakanları ile Tunus tarafından Said'in yanı sıra İçişleri Bakanı ve Cumhurbaşkanı danışmanları hazır bulunmuştur.⁸⁸

• Cezayir

Cezayir ulusal petrol şirketi Sonatrach, Avrupa'ya gönderdiği doğal gaz için doğrudan İspanya'ya uzanan boru hattı kapasitesini artırarak son dönemde diplomatik ilişkilerini sonlandırdığı Fas'tan geçen boru hattını devre dışı bırakmaya hazırlanmaktadır. Cezayir, ilişkilerinin on yıllardır gergin seyrettiği Fas ile 24 Ağustos'ta diplomatik temasını kesme kararı aldığını duyurmuştu. Cezayir'in Fas ile yaşadığı bu gerilim bölgedeki enerji hatlarına da yansımıştır. Cezayir, Avrupa'ya ihraç ettiği doğal gaz için Fas topraklarından geçen ve 1996'da hizmete giren Mağrib boru hattı ve Cezayir'den İspanya'ya uzanan ve 2011'de faaliyete geçen Medgaz boru hattını kullanıyordu. Sonatrach, geçen hafta yaptığı yazılı açıklamada Cezayir'den İspanya'ya uzanan boru hattının kapasitesini kasım ayından itibaren yılda 8 milyar metreküpten 10 milyar metreküpe çıkaracağını açıklamıştır. Söz konusu hatta yapılacak çalışmaların ardından nihai kapasitenin yılda 16 milyar metreküpe çıkabileceği belirtilmiştir.⁸⁹

Kahire'de gerçekleşen Arap Birliği toplantısında konuşan Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtana Lamamra, Fas'ı İsrail ile tehlikeli bir ittifak ilişkisinde olduğu için kınamıştır. Lamamra Siyonistlerle birlikteliğin Cezayir'in çıkarlarını zedelediğini belirtmiştir.⁹⁰

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-yeni-hukümet-en-yakin-zamanda-aciklanacak/2362411>

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-ile-tunus-arasindaki-sinirlar-gelecek-hafta-acilacak/2360751>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-ile-fas-arasindaki-diplomatik-kriz-avrupaya-uzanan-dogal-gaz-boru-hattina-sicradi/2358915>

90 <https://www.moroccoworldnews.com/2021/09/344379/algerian-fm-alleges-a-moroccan-israeli-ldquo-alliance-rdquo-against-algeria>

• Fas

Fas'ta genel ve yerel seçimler 8 Eylül'de gerçekleştirilmiştir. Fas İçişleri Bakanlığı, katılım oranının %50,18 olduğunu açıkladığı seçimlerde Millî Bağımsızlar Birliği 102 sandalyeyle seçimlerin galibi olurken Asalet ve Çağdaşlık Partisi 86 milletvekili çıkararak ikinci, İstiklal Partisi ise 81 sandalyeyle üçüncü sırada yer almıştır. Meclise 35 milletvekili göndermeyi başaran Sosyalist Birlik dördüncü, 29 milletvekili çıkaran Halk Hareketi beşinci, 21 sandalye kazanan İlerleme ve Sosyalizm altıncı parti olmuştur. Mecliste 18 sandalye elde eden Anayasal Birlik Partisi yedinci sırada yer alırken 2016 seçimlerinde 125 milletvekili çıkaran iktidarın büyük ortağı Adalet ve Kalkınma Partisi ise 13 sandalye ile sekizinci olmuştur.⁹¹ Seçimlerin ardından Fas Kralı 6. Muhammed, ülkede 8 Eylül'de yapılan genel seçimlerde 102 sandalye kazanan Millî Bağımsızlar Birliği (RNI) Genel Sekreteri Aziz Ahnuş'u hükûmeti kurmakla görevlendirdi.⁹² Seçim sonuçları ile ilgili açıklama yapan Ahnuş, partisinin vatandaşların günlük yaşam standardını iyileştirmeye kararlı olduğunu ve ülkenin kalkınmasını tamamlayabilecek "güçlü bir hükûmet çoğunluğu" istediğini ifade etmiştir. Partisinin seçim programının diğer partilerle güçlü bir çoğunluk oluşturmak için müzakere zemini hazırladığını kaydeden Ahnuş, "zorlukların üstesinden gelmek için vizyon ve ilkelerde bizimle örtüşen tüm partilerle çalışmaya hazırız" ifadelerini kullanmıştır.⁹³

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Doğal gaz fiyatlarının artması ve Rusya'dan sevk edilen doğal gazın azalmasının Avrupa'da doğal gaz vadeli işlemlerinin (futures) yükselmesine neden olduğu ve doğal gaz fiyatlarının MW/saat başına 100 euroya kadar çıkma ihtimalinin olduğu değerlendirildi.⁹⁴

RusKhimAlyans, Linde ve Renaissance Heavy Industries şirketleri arasında St. Petersburg'un Ust Luga şehrinde bulunan gaz işleme kompleksi içinde doğal gaz sıvılaştırma tesisi kurmaya yönelik Mühendislik, Tedarik ve İnşaat Sözleşmesi (EPC) imzaladığı açıklandı. Şirketlerin tesiste yıllık toplam kapasitesi 13 milyon ton olan iki üretim treninin yapımını ve kurulumunu gerçekleştireceği de bildirildi.⁹⁵

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) Enerji Bakanı'nın yaptığı açıklamada, GKRY Afrodit sahasından Mısır'a uzanan doğal gaz boru hattı için 15 Eylül'de mutabakat zaptı imzalanmasının planlandığını açıkladı.⁹⁶

91 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fasta-nihai-secim-sonuclari-aciklandi/2360869>

92 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fasta-hukumeti-kurma-gorevi-secimlerin-galibi-milli-bagimsizlar-birligi-genel-sekreteri-aziz-ahnusa-verildi/2361699>

93 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fasta-secimleri-kazanan-milli-bagimsizlar-birligi-partisi-lideri-ahnus-tum-partilerle-calismaya-haziriz/2360469>

94 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-09-06/european-gas-futures-climb-to-fresh-highs-as-russian-flows-dip>

95 <https://www.lngindustry.com/liquid-natural-gas/09092021/epc-contract-signed-for-production-of-lng-in-russia/>

96 <https://www.ant1.com.cy/news/cyprus/article/439079/dromologoudai-exelixeis-gia-ton-agogo-metaforas-fusikou-aeriu/?expandedarticle=true>

Hindistan merkezli ONGC Videsh Limited (OVL) liderliğindeki, Hindistan Petrol Şirketi (IOC), Oil India Ltd ve Bharat Petro Resources Ltd (BRPL) şirketlerinin dâhil olduğu konsorsiyumunun İsrail'in offshore gaz sahası Block-32'den hidrokarbon rezerv olasılığının zayıf olması nedeniyle vazgeçtiği açıklandı.⁹⁷

Bulgaristan ve Kuzey Makedonya doğal gaz enterkonekte projesi için iki tarafın görüştüğü ancak projenin henüz fikir aşamasında olduğu açıklandı. BulgarTransGaz'ın Kuzey Makedonya'ya boru hattı döşemek istediği bu durumun ise enerji arzı ve güvenliğini geliştirmek adına önemli bir adım olduğu açıklandı.⁹⁸

Gazprom Armenia PB'nin, İran-Ermenistan arasındaki elektrik iletim hattı için tasarlanan 400 kv'lık Hrazdan 5 Termik Santrali'nin yeniden açılmasına yönelik Ermenistan hükûmetine çeşitli şartlar öne sürdüğü açıklandı.⁹⁹

İsviçre merkezli Vitol ile Azerbaycan merkezli SOCAR'ın Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru hattı üzerinden yılda 1 milyon varil Türkmen petrolünü taşıma konusunda anlaşmaları açıklandı. Ancak bu anlaşmanın Rusya'nın Novorossisk Limanı üzerinden yapılan transit sevkiyatlarda önemli derecede düşüşe neden olacağı da bildirildi.¹⁰⁰

Azerbaycan ile Kazakistan arasında düzenlenen ticari ve ekonomik iş birliğine yönelik 17. Hükûmetlerarası Karma Komisyon toplantısında, dış ticaret cirosunun 2021 Ocak ve Temmuz ayları arasında 62 milyon USD olduğu açıklandı. Enerji açısından pozitif yönde bir ikili iş birliğinin söz konusu olduğu da bildirildi.^{101 102}

• Türkiye

Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAS), Türkiye merkezli Arkas Petrol ve Japonya merkezli Sumitomo Corporation'ın Doğu Akdeniz'deki kargo gemilerinin LNG yakıt ikmal (bunkering) hususunda iş birliği anlaşması imzaladığı açıklandı. Bu üçlü anlaşma ile Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'in LNG yakıt ikmal merkezi olacağı bildirildi.^{103 104 105 106}

97 <https://www.moneycontrol.com/news/business/markets/ovl-partners-relinquish-israeli-oil-block-7435041.html>

98 <https://www.banker.bg/upravlenie-i-biznes/read/predvidja-se-nova-mejdu sistemna-gazova-vruzka-sus-severna-makedonija>

99 <https://hetq.am/hy/article/135475>

100 <https://www.nasdaq.com/articles/turkmenistan-oil-transit-via-russia-to-halve-from-oct-as-vitol-redirects-flows-2021-09-08>

101 <https://menafn.com/1102769249/Azerbaijan-Kazakhstan-discuss-potential-for-expanding-trade-co-op&source=22>

102 https://azertag.az/en/xeber/Baku_hosts_17th_meeting_of_Azerbaijan_Kazakhstan_Intergovernmental_Commission-1872433

103 <https://www.internethaber.com/botas-arkas-petrol-ve-sumitomo-is-birligiyle-lngnin-ikmal-merkezi-turkiye-olacak-2206802h.htm>

104 <https://www.hellenicshippingnews.com/turkeys-botas-arkas-and-japans-sumitomo-to-cooperate-in-lng-as-bunker-fuel/>

105 https://www.konhaber.com/haber-turkiye_botas_arkas_petrol_ve_sumitomo_is_birligiyle_lng_nin_ikmal_merkezi_olacak-1606658.html

106 <https://www.naturalgasworld.com/turkey-sets-sights-on-lng-bunkering-91951>

Hatay'ın Samandağ ilçesinde bulunan kumsal boyunca, Suriye kaynaklı petrol sızıntısının neden olduğu kirliliği temizleme çalışmalarının devam ettiği açıklandı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile İskenderun Körfezi, Mersin kıyılarında geçtiğimiz hafta önlemlerin alındığı açıklanmıştı.¹⁰⁷

• Ortadoğu

Suudi Arabistan'ın doğu kıyısındaki petrol bölgesinde yer alan Ras Tanura'daki tesislerinin Yemen'deki Husilerin tarafından hedef aldığı bildirildi.¹⁰⁸

Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Dana Gas ve Crescent Petroleum liderliğindeki konsorsiyumu Pearl Petroleum Company'nin Irak Bölgesel Kürt Yönetimindeki (IKBY) Khor Mor gaz sahasının genişletme çalışmalarını desteklemek için ABD Uluslararası Kalkınma Finans Kurumu (DFC) ile 250 milyon USD'lik bir finansman anlaşması imzaladığı açıklandı. DFC'nin gaz üretim kapasitesini %50 arttırarak günlük 690 milyon standart fit³'e çıkarılmasını destekleyeceği bildirildi.^{109 110 111}

BAE merkezli ADNOC'un bir alt şirketi tarafından 86,5 milyon USD değerinde 8 FlexRig petrol kulesi satın aldığı açıklandı. Bu satın almanın BAE'nin 2030 yılına kadar ki günlük 5 milyon varil petrol üretim hedefini destekleyeceği de belirtildi.¹¹²

Mısır, Lübnan, Ürdün ve Suriye'nin yaptığı açıklamaya göre, Mısır doğal gazının Lübnan'a Ürdün ve Suriye üzerinden yakında ulaşacağı ancak kesin tarih hakkında bilgi verilmediği bildirildi. Dünya Bankasının Lübnan'ın 450 MW elektrik üreten gaz santrali için ülkeye finansman sağlaması konusunda çalışıldığı da açıklandı. 2200 MW enerji üretim kapasitesine sahip olan Lübnan'ın 3500 MW elektriğe ihtiyacı olduğu kaydedildi.^{113 114 115}

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumunun (IAEA) yaptığı açıklamaya göre, İran'ın TESA nükleer tesisinin İsrail tarafından yapılan drone saldırısı ile güvenlik kontrol gözetleme cihazlarının hasar gördüğünü bildirildi.¹¹⁶

107 https://www.konhaber.com/haber-hatay_aciklarinda_suriye_kaynakli_petrol_sizintisine_iliskin_temizlik_calismalari_suruyor-1608273.html

108 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-led-coalition-foils-missile-attack-oil-region-tv-2021-09-04/>

109 <https://gulfnews.com/business/energy/uaes-dana-gas-led-consortium-signs-250-million-financing-agreement-1.82106999>

110 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/090821-uae-led-pearl-petroleum-consortium-in-kurdistan-gets-250-mil-us-loan-for-gas-project>

111 <https://www.oilandgasmiddleeast.com/exploration-production/pearl-petroleum-signs-250-million-financing-deal-for-khor-mor-expansion>

112 <https://finance.yahoo.com/news/adnoc-helmerich-payne-form-strategic-100500251.html>

113 <https://yhoo.it/38Rb0tr>

114 <https://financialpost.com/pmn/business-pmn/lebanon-working-to-secure-world-bank-financing-for-power-plan>

115 <https://www.reuters.com/business/energy/egypt-says-it-hopes-export-gas-supply-lebanon-with-power-soon-2021-09-08/>

116 <https://www.timesofisrael.com/iaea-says-its-equipment-in-iran-was-damaged-in-blast-associated-with-israel/>

İran Petrol Bakanı'nın yaptığı açıklamada, ABD yaptırımlarına rağmen İran'ın yaptırımları delerek Suriye üzerinden Lübnan'a yakıt göndereceğini ve ihtiyaç hâlinde daha çok petrol ihraç edeceğini de bildirdi. Lübnan için yakıt taşıyan iki İran petrol tankerinin Suriye'nin Banyas Limanı'na demirlediği bildirildi.^{117 118}

İran Petrol Bakanı, 2021-2022 kış mevsiminde büyük bir doğal gaz açığı olabileceğini açıkladı. Tahran rafinerisinde günlük 200 milyon m³ doğal gaz üretim açığı olduğunu ve enerji santralleri için depoladığı yakıtın %30 azaldığını bildirdi. İran'ın elektrik santrallerine günde 100 milyon m³ doğal gaz taşısa bile ek 50 milyon litre akaryakıtı ihtiyaçları olduğunu kaydetti.¹¹⁹

Ürdün'de Güney Kore merkezli Daehan Wind Power Company (DHWP), DL Energy Co. ve Korea Southern Power Co.'nun ortak girişimi olan 51,75 MW'lik Daehan Rüzgar Enerji Santrali projesinin resmen tamamlandığı duyuruldu.¹²⁰

117 <https://www.gtreview.com/news/mena/iran-plots-further-oil-exports-as-it-ships-crude-to-lebanon-defying-us-sanctions/>

118 https://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/economics/2021/09/09/lebanon-ngo-iran-oil-arrives-in-syrian-port-of-banyas_6f74f33c-0182-4438-818b-07759cb0bd20.html

119 <https://iranintl.com/en/iran-in-brief/oil-minister-warns-iran-faces-serious-winter-natural-gas-shortage>

120 https://www.zawya.com/mena/en/projects/story/PROJECTS_South_Korean_JV_inaugurates_Daehan_wind_power_plant_in_Jordan-ZAWYA20210908124610/

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (6-12 EYLÜL 2021)

• Nükleerin Kokusunu Alıyorlar: Tahran, Viyana'da Diyalogu Sürdürmeye Kararlı

İrân'ın Rusya Büyükelçisi Kazım Celali'nin, Tahran'ın Viyana'daki nükleer anlaşma müzakerelerini sürdürmeye kararlı olduğunu ve süreçteki gecikmelere "Batılı katılımcıların aşırı taleplerinin" neden olduğu açıklaması Rusya basınında geniş yer buldu. "İzvestiya" gazetesinin 8 Eylül sayısında yayımlanan "[Nükleerin Kokusunu Alıyorlar: Tahran, Viyana'da Diyalogu Sürdürmeye Kararlı](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda Büyükelçi, İrân'ın tutumunu şu şekilde ifade etmiştir: "Tahran'ın önceliği, müzakere için müzakere değil; tüm ABD yaptırımlarının kaldırılmasıdır." Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı nezdinde Moskova Devlet Diplomasi Enstitüsü Uzmanı Adlan Margoyev'e göre, Reisi yönetiminin nükleer temaslardan kimin sorumlu olacağına dair karar vermek için zamana ihtiyacı vardır ve sürecin diğer katılımcıları İrân'ın yakında diyaloga dönmesini beklemektedir. Ayrıca İrândaki ekonomik durumların zorluğu, yaptırımların kaldırılması ve petrolün engelsiz satışının büyük önem arz ettiği göz önünde bulundurulduğunda Reisi yönetiminin müzakereleri yeniden başlatmakla ilgilenmesinin gerektiği anlaşılmaktadır. Tahran'ın nükleer programını geliştirmesi yönündeki aktif adımlarının endişe verici olduğuna değinen uzman, durumun şu soruyu da gündeme getirdiğine dikkat çekti: "İrân, müzakerelere daha fazla dâhil olmak ve ABD'den tavizler almak için mi programı büyütme istiyor, yoksa nükleer yeteneklerini en üst düzeye çıkarmak ve anlaşmadan çekilmek için bu belirsizlikten yararlanıyor?" Uzmanla göre, ikinci seçeneğin mantıklı bir açıklamasını görmek zordur: "Öyle ki bu durumda İrân'a sempati duyanlar ve destekleyenler ondan yüz çevirecek ve tek başına ekonomik sorunlarla uğraşmak daha zor olacaktır."

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Modern İrân Araştırmaları Merkezinin Genel Müdürü Racab Safarov'a göre önceki hükümet, Tahran'a yönelik tüm yaptırımları kaldırmak istediği için Viyana süreci kesintiye uğradı: "Ancak ABD yaklaşımı bu konuyu tamamlamaya izin vermedi. Nitekim Ruhani bu başarısını kendisiyle ilişkilendirmek istese de işe yaramadı. ABD söz konusu yaptırımların sadece bazılarını kaldırmak niyetinde bulundu ve Washington'un konuya öfkeli yaklaşımı nedeniyle Ruhani ekibinin müzakereleri başarısız oldu. Öte yandan zaman da Tahran'ın eline oynuyor. İrân, uranyum zenginleştirmesini artırarak nükleer alanda yeni gelişmelere doğru ilerliyor." Uzman bir uyarıda da bulunmuştur: "Batı şunu anlıyor ki herhangi bir yavaşlama geri dönüşü olmayan sürece yol açabilir."

• Afganistan Yaptırımların Pençesinde

"Valday" Tartışma Kulübü sayfasında Kulübün Program Direktörü İvan Timofeyev'in "[Afganistan Yaptırımların Pençesinde](#)" başlıklı değerlendirme yazısı paylaşıldı. Yazıya göre, savaş

birçok zorlukları da beraberinde getirdi ve bu anlamda ülke nüfusuna verilen insani zararının devasa olabileceği muhtemeldir: “BM ve ABD’nin Taliban’a yönelik yaptırımları ülkeyi bir bütün olarak etkiliyor. Böyle bir durum Afganistan ile resmî ekonomik bağları felç edebilir ve onları yasa dışı bölgeye itebilir. ABD birliklerinin geri çekilmesi ve Afganistan’ın büyük kısmının Taliban tarafından ele geçirilmesi zemininde Afgan hükûmetinin çöküşü, uluslararası ve tek taraflı yaptırımlara ek olarak bir takım soruları da gündeme getirdi.”

Uzmana göre, birçok husus ülkedeki duruma ve Taliban’ın eylemlerine bağlı olacaktır. Öyle ki hareketin liderleri, örgütün imajını değiştirmeye, uluslararası toplumu Taliban’ın modern ve medeni bir yapı olmaya çalıştığına ikna etmeye çaba gösterecekler. Hatta belirli koşullar altında Taliban, kıyaslamak çok zor olsa da kendisini İran modelinin belirli bir analogu olarak da sunabilir. Yazıya göre, Taliban başarılı olursa BM Güvenlik Konseyinin yaptırım rejiminin modernizasyonu gündeme gelebilir. Ayrıca analist, birçok hususun ABD’nin yaptırım politikasına bağlı olabileceğini de belirtti. Uzmanın üzerinde durduğu başka bir ihtimale göre, Taliban’a karşı artan direniş ve yeni bir iç savaş turu olursa durum daha da kötüleşebilir.

• Dünya Yeni Bir Çağın Eşiğinde

Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IMEMO), sayfasındaki [“Dünya Yeni Bir Çağın Eşiğinde”](#) başlıklı değerlendirme yazısında Taliban sonrası yeni dünya düzeni alt başlıklarla ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Makalenin yazarı olan enstitüsünün Bölgesel İlişkiler Çalışma Grubu Araştırmacısı Aleksey Davidov, ABD’nin Afganistan’dan çekilmesine değinecek söz konusu duruma bir “yenilgi” olarak değil, yaklaşmakta olan çatışmada “hamle” olarak bakıldığında nasıl bir şekillenmenin ortaya çıkabileceğini sormuştur. Nitekim Washington’un hem Irak hem de Afganistan’dan çekileceği konusunda açıklamaları, ABD’nin direnç göstermeyeceğini açık bir şekilde ortaya koydu ve bu husus düşman kuvvetlerinin harekete geçmesine bir işaret oldu. Yazıda, Taliban Afganistan’da yeni iktidar olarak göreve başladıktan sonra diğer ülkelerin bu değişime uyum sağlayıp sağlamayacağına da değinilmiştir. Uzmana göre, son 20 yılda kendisini yapılandırıcı güçten çok devrimci bir terörist olarak gösteren Taliban’ın Afganistan’da iktidara gelmesi, hareket için yeni zorlukları beraberinde getirdi: “Bugün, iktidarı uzun süreli elde tutması konusunda Taliban’ın kilit görevleri, sosyo-ekonomik sorunların çözümü ve uzun savaşların etkisiyle bölünmüş bir toplumda en azından asgari bir düzen kurmaktır.” Bu noktada çözüm yolunun Kabil iktidarının uluslararası meşruiyetine bağlı olduğunu vurgulayan analist, sürecin sadece Taliban ile ilgili olmadığına dikkat çekti: “Washington ve Pekin arasında uzun süredir devam eden çatışma, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı, konvansiyonel silahlar ve Afganistan’dan yasa dışı göç sorunları Batı ile Doğu arasında iş birliğine değil, tehditlere yol açtı. Bu nedenle ABD ve müttefiklerinin, düşmanın siyasi rejimini güçlendirmeye ve birikmiş iç sorunları çözmesine yardım sağlama olasılığı çok düşüktür. Tam tersi, terör örgütü Taliban’ın uluslararası siyasi statüsü, ulus inşası için Afganistan’a yardım etmeye karar veren ülkelere karşı yaptırımlar gibi çeşitli bas-

ki önlemlerinin getirilmesi konusunda zemin oluşturuyor.” Davidov’a göre ülkeyi tamamen tecrit etmeye yönelik bu türlü girişim, muhtemelen rejim ve nüfus için tek gelir kaynağı olan gri pazarın çeşitli biçimlerinin güçlendirilmesine yol açacaktır.

ABD’nin Afganistan savaşında önemli kayıplar yaşadığına da dikkat çeken uzman, uluslararası ilişkilerin bugün izlenebilen yeni yapısının ana hatlarını şu şekilde yorumladı: “Washington’da hüküm süren vizyonlar yirmi yıl öncesine göre çok farklıdır. Nitekim yüzyılın başındaki idealizm, demokrasiyi ve toplumların kendi iyiliğinin yanı sıra ortak iyiliği için yeniden örgütlenmesi olasılığına ilişkin idealizm, giderek daha fazla pragmatizme yol açıyor. Söz konusu pragmatizmin uygulamasına yönelik ilk adımları bugün zaten görüyoruz.”

• Gözlerinde Yaşlarla Bir Hükûmet

Lübnan’da yeni hükûmet kurmakla görevlendirilen Necib Mikati ile Cumhurbaşkanı Mişel Avn’ın yeni hükûmetin kuruluşuyla ilgili kararnameyi imzalaması Rusya basınında geniş yer buldu. “Komersant” gazetesinin 10 Eylül sayısında yayımlanan “[Gözlerinde Yaşlarla Bir Hükûmet](#)” başlıklı yazıda söz konusu haber “Lübnanlı politikacılar kabineyi kurmadan önce bir yıldan fazla tartıştı” ifadeleriyle değerlendirildi. Makalenin yazarı Ortadoğu uzmanı Marianna Belenkaya’ya göre finansal bir çöküşün yaşandığı, vatandaşlarının çoğu açlığın eşliğinde olan Lübnan’da halk, hükûmet yemin ettikten sonra bağışçıların ve Uluslararası Para Fonunun yardımına güvenebilecek. Yazıya göre, bu kez Necib Mikati’nin ifadesince Lübnan’da parlamento seçimleri 8 Mayıs 2022’de yapılacak. Ancak ülke Mikati’nin seçimlerden sonra başbakanlık koltuğunda kalmak isteyeceğini de göz ardı etmiyor. Ayrıca, yazıda Lübnan’daki kaynaklara dayanılarak ülkedeki hükûmetin uluslararası baskı altında ortaya çıktığı belirtilmiştir. Öyle ki hem Paris hem de Tahran için Lübnan’daki istikrar büyük önem arz etmektedir.

Hizbullah ve İran, özellikle Şii toplumunda Hizbullah’a karşı halkın olumsuz tepkisine yol açmasından endişelenmeleri nedeniyle Hizbullah, Basil’e hükûmetin oluşumuna müdahale etmeyeceğine dair söz vermiştir. Nitekim Lübnan’daki insanların büyük kısmı yeni bir iç savaşın ortaya çıkmasından korkuyor. Yazıya göre, şimdilik diğer Lübnanlı politikacılar gibi Basil için önemli olan yaklaşan seçimlerde parlamentodaki yetkilerini kaybetmemektir. Belenkaya, Lübnan’daki durumu şu şekilde özetledi: “Tüm durumlarda Lübnan hükûmetinin başka seçeneği yoktur. Uzmanlara göre sübvansiyonların kaldırılması, Lübnan’ın kalan döviz rezervlerinin yanı sıra petrol ve yakıt kuyruklarına da son verecek. Ayrıca Lübnan, geçtiğimiz yıl Fransa’nın düzenlediği üç bağış konferansında vadedilen yardımın yanı sıra Uluslararası Para Fonunun yardımına da güveniyor.

• Terörle Mücadele: Yanlış Giden Ne?

Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUİK) sayfasına yayımlanan “[Terörle Mücadele:](#)

[Yanlış Giden Ne?](#)” başlıklı değerlendirme yazısı 11 Eylül 2001’de ABD’de düzenlenen ikiz kuleler terör saldırısı sonrasında güvenlik politikaları ve diplomasi alanında ortaya çıkan değişiklikler konusundaydı. Saldırının olduğu gün New York’ta olduğunu vurgulayan makalenin yazarı RUIK uzmanı Andrey Kortunov’a göre, bu korkunç terör eylemi cezasız kalmamalıydı. Ayrıca uzman, saldırının üzerinden geçen 20 yılda, “terörle savaş”ın sonuçlarının belirsiz görüldüğünü ifade etti: “Bir yandan, Eylül 2001’den bu yana ABD’de bu büyüklükte terörist saldırılar olmadı ve hâlâ terör tehdidi tamamen ortadan kalkmadı. Öte yandan ise terörü etkisiz hâle getirmeyi hedefleyen ABD’nin yurt dışındaki askerî müdahalesi başarılı olamadı. Afganistan’daki son fiyasko, Irak, Libya, Pakistan, Yemen ve Suriye dâhil olmak üzere başarısız veya en azından tamamen başarılı olmayan misyonların uzun bir listesinin sadece en çarpıcı örneğidir.” Uzman, Eylül 2001’e kıyasla bugün uluslararası toplumun küresel zorluklarla mücadelede Washington etrafında birleşmeye hazır olmadığı görüşünü savundu. Kortunov, ABD stratejisindeki yanlışlığı şu şekilde özetlemiştir: “Birincisi, Washington yirmi yıldır terör sorunu da dâhil olmak üzere büyük uluslararası sorunları çözmek için fiilen çok taraflı bir yaklaşım benimsemedi. İkincisi, dünyanın kriz bölgelerindeki ABD politikası geleneksel olarak tutarlılık ve stratejik vizyondan yoksundur. Nihayet sonuncu önemli sorun ise ABD, daha önce olduğu gibi Amerikalılar için çok tanıdık olmayan ve çok anlaşılmayan diğer kültürlerle ve diğer değerlere sosyal ve politik arkaizmin tezahürleri, tamamlanmamış modernleşme projelerinin göstergeleri olarak yaklaşıyor. Analiste göre, küresel toplum giderek homojen değil, daha çeşitli hâle geliyor ve mevcut eğilimler devam ederse yarım yüzyıl içinde İslam, gezegendeki en yaygın din olacaktır ve hepimiz bu yeni gerçeklikte yaşamayı öğrenmeliyiz.”